

MUSTAQILLIK YILLARIDA TA'LIM TIZIMI

Farxuddinova Barnoxon Muxsinjonova,

Farg'ona transport va servis texnikumi,

Ijtimoiy iqtisodiy gumanitar va tabiiy fanlar kafedrası o'qituvchi.

Annotatsiya: mazkur maqolada mustaqillikdan keyingi yillarda ta'lim tizimida amalga oshirilgan ishlar haqida e'lon qilingan ilmiy maqolalar tahlilga tortilgan. Ta'lim har doim yangilanish va rivojlanishni talab qiladi. Shu sababdan istiqlolning dastlabki yillarida boshlangan islohotlar Yangi O'zbekiston tarqqiyoti davrida ham faol amalga oshirilmoqda. Zero, yangi jamiyat qurish uchun har tomanlama yekut kadrlarni tayyorlash masalasi har bir davrda muhim hisoblangan.

Kalit so'zlar: ta'lim, islohot, kadrlar tayyorlash milliy dasturi, president maktablari, ijod maktablar, ixtisoslangan maktablar, kollej, texnikum, oliy ta'lim.

Аннотация: В данной статье анализируются научные статьи, опубликованные о работе, проделанной в системе образования в годы после обретения независимости. Образование всегда требует обновления и развития. По этой причине реформы, начатые в первые годы независимости, активно осуществляются и в период распада нового Узбекистана. Ведь вопрос подготовки всесторонних якутских кадров для строительства нового общества считался важным в каждый период.

Ключевые слова: образование, реформа, национальная программа обучения, президентские школы, творческие школы, специализированные школы, колледж, техникум, высшее образование.

Annotation: scientific articles published in this article about the work carried out in the educational system in the years after independence are subject to analysis. Education always requires renewal and development. For this reason, reforms that began in the early years of independence are also actively

implemented during the period of the dissolution of the New Uzbekiston. After all, the issue of training all-round yekut personnel for the construction of a new society was considered important in each period.

Keywords: education, reform, national training program, president schools, creativity schools, specialized schools, college, technical, higher education.

Zamonaviy hayotimizni bugun ilm-ma'rifat va ta'limning taraqqiyotisiz tasavvur etib bo'lmaydi. Bashariyat ta'lim atrofida aylanayotgandek go'yo. Shu sababli dunyoning yetakchi davlatlarida ta'limni rivojlantirish birinchi galdagi vazifa sifatida belgilanishi ham bejiz emas. Mamlakatning kelgusi ravnaqi aynan shu sohada qo'lga kiritgan yutuqlari bilan chambarchas bog'liq bo'lganligi uchun ham mustaqilligimizning dastalabki kunlaridan boshlab ta'lim tizmiga alohida e'tibor qaratimoqda va katta miqdordagi mablag'lar yo'naltirilmoqda.

O'zbekistonning buyuk davlatga aylanishida ta'lim sohasidagi ishlarni to'g'ri yo'lga qo'yish muhim ahamiyatga ega. Aholini zamonaviy ilm-fan, madaniyat, texnika va texnologiya yutuqlari bilan muntazam ravishda tanishtirib borish mamlakat taraqqiyoti g'oyat muhimdir. Chunki taraqqiyot taqdirini ma'naviy jihatdan yetuk, texnikaviy bilimlar va murakkab texnologiyani egallagan, irodasi baquvvat, iymoni butun, zamonaviy fikrlaydigan, yuksak salohiyatli yoshlar belgilab beradi. Ertangi kunimizga ta'sir ko'rsatadigan asosiy omil fan-texnika, madaniyat, ma'rifat, ta'lim-tarbiya, ijtimoiy-iqtisodiy munosabatlar borasidagi muhim yangiliklar va yutuqlarni, jahon mamlakatlari tajribalarini keng qo'lashda o'rganish, rivojlantirish va hayotga joriy etishdan iborat hisoblanadi. Shu sababli O'zbekiston Respublikasining mustaqillik yillarida ta'lim sohasida qator muhim o'zgarishlar amalga oshirilgan. "Kadrlar tayyorlash milliy dasturi"ning qabul qilinishi bu bo'ladagi dastlabki yirik qadam bo'lgan. 1992-yilda "Ta'lim to'g'risida"gi qonun qabul qilindi va 1997-yil 29-avgustda "Ta'lim to'g'risida"gi qonunning yangi tahriri va Kadrlar tayyorlash milliy dasturining qabul qilinishi ta'lim tizimini takomillashtirish va rivojlantirish uchun katta imkoniyatlar ochib

berdi. Ushbu qonunlari kadrlar tayyorlashning huquqiy asosi bo'lishi bilan birga, uning milliy modelini, amalga oshirish mexanizmini ham yaratdi. Mamlakatda 12 yillik majburiy bepul ta'lim olish joriy etildi. "Ustoz", "Umid", "Kamolot", "Ulug'bek" va boshqa jamg'armalar tashkil etildi. Iqtidorli va iste'dodli yoshlarni alohida o'qitish va tayyorlash, ularni xorijiy davlatlarga yuborib, bilim va malakalarini yanada oshirishga e'tibor qaratildi. Istiqloq yillarida amalga oshirilgan shunday qator ishlar natijasida o'z milliy ta'lim modelimizga, tizimimizga ega bo'ldik. Biroq ta'lim ham hamma vaqt zamon bilan hamnafas bo'lishi, jahondagi ilg'or yangiliklarga, o'zgarishlarga moslashuvchan bo'lishi muhim vazifadir. Maxsus qonun respublikamizda ta'lim mustaqilligini ta'minlab berish, kelajakda uni milliylashtirishga, ta'lim taraqqiyotiga to'liq bo'ladigan barcha vositalarni oradan olib tashlash bo'yicha ta'lim boshqaruvi organlari rahbarlari uchun to'la huquqiy kafolatlar berish, ta'limda demokratik va insonparvarlik tamoyillarini qaror toptirishi, ta'lim bo'yicha xorijiy davlatlar bilan mustaqil tarzda hamkorlik qilish yo'llarini ochib berishi, ta'lim muassasalari uchun o'quv dasturlari rejalarini tanlab olishda muayyan erkinliklar berishi, tajriba-sinovlar o'tkazishni rag'batlantirish, ta'limning noan'anaviy turlarini yaratish va ularni rivojlantirishga, eng asosiysi, ta'limdagi tashabbuskorlik va ijodkorlikka keng shart-sharoitlar yaratishi kerak edi. Islom Karimov alohida ta'kidlaganlaridek, biz mamlakatimizning istiqboli yosh avlod qanday tarbiya topishiga, qanday ma'naviy fazilatlar egasi bo'lib voyaga yetishishga, farzandlarimizning hayotda nechog'i faol munosabatda bo'lishiga, qanday oliy maqsadlarga xizmat qilishiga bog'liq ekanini hamisha yodda tutishimiz kerak. Shu sababli ham birinchi navbatda, ta'lim mazmuni va uning tarkibini kengaytirish, chuqurlashtirish, takomillashtirish, xususan, ta'lim mazmuniga nafaqat bilim, ko'nikma va malaka, balki umuminsoniy madaniyatni tashkil etuvchi – ijodiy faoliyat tajribasi, tevarak atrofga munosabatlarni kirishish g'oyasi kun tatibiga qo'yilgan. Shu ma'noda mustaqilligimizning ilk kunlaridan boshlab birinchi Prezidentimizning Kelajak

bugundan boshlanadi. Hozir tarbiya masalasiga e'tibor qilinmasa, kelajak boy beriladi. Tarbiyadan hech narsani ayamaymiz degan dav'atlari ostida ta'limni isloh qilishga kirishilib, avvalo, Komil inson tarbiyasi davlat siyosatining ulug'vor sohasi deb e'lon qilindi.

Keyingi yillarda ham bu boradagi ishlarga alohida e'tibor qaratilmoqda. Mamlakatimizda milliy genofondni mustahkamlash, yosh avlodni yetuk kadrlar etib tarbiyalash masalalariga doimiy e'tibor qaratib kelingan, jumladan, 2017-yil 16 -avgust kuni bo'lib o'tgan yig'ilishda ta'lim tizimini rivojlantirishning ko'plab yo'nalishlari belgilab berildi. Xususan, maktabgacha ta'lim tizimini tarkibiy jihatdan tubdan isloh qilish, mazkur tashkilotlarga bolalarni to'la qamrab olish bo'yicha muhim vazifalar qo'yilgan edi. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 30-sentabrdagi "Maktabgacha ta'lim tizimi boshqaruvini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi farmonidamda "O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha ta'lim vazirligi faoliyatini tashkil etish to'g'risida"gi qaroriga muvofiq bu sohada yangi tizim yaratildi. Shuningdek, 107 ta maktabgacha ta'lim muassasasi rekonstruksiya qilindi va qurildi, 195 ta bog'cha kapital ta'mirlandi Yangi turdagi ta'lim maskanlari, xususan, Prezident maktablari, ijod maktablari, ixtisoslashgan maktablar faoliyati yo'lga qo'yildi. Birgina 2020-yilnioladigan bo'lsak, yurtimizda matematika fani bo'yicha 56 ta, kimyo-biologiya fani bo'yicha 28 ta, informatika va axborot-kommunikatsiya texnologiyalari bo'yicha 14 ta ana shunday maktablar tashkil etildi. Bu islohotlar albatta o'zining ijobiy natijasini bermoqda. Buni 2017-2020-yillarda o'quvchilarimiz nufuzli xalqaro fan olimpiadalarida 30 ta medalni qo'lga kiritgani misolida ham yaqqol ko'rish mumkin. Yoshlarni talab yuqori bo'lgan zamonaviy kasb-hunarlariga o'rgatish uchun o'tgan o'quv yilida mamlakatda 339 ta kasb-hunar maktabi, 194 ta kollej va 195 ta texnikum faoliyati yo'lga qo'yildi. Ta'lim tizimida qabul qilingan eng muhim hujjatlardan biri "Ta'lim to'g'risida"gi qonunning 2020-yil 23-sentabrda O'RQ-637-son yangi tahrirda qabul qilinishi bo'ldi. Mazkur qonunga asosan ta'lim

sohasidagi asosiy prinsiplar, ta'lim tizimi, turlari va shakllari aniq belgilab qo'yildi. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning ta'lim-tarbiya tizimini takomillashtirish, ilm-fan sohasi rivojini jadallashtirish borasida "Bugungi kunda O'zbekistonning yangi taraqqiyot davri poydevorini yaratyapmiz. Bunda bizning eng yaqin ko'makchilarimiz ustoz va murabbiylar, ilmiy va ijodkor ziyolilardir" deb ta'kidlaganligi ta'lim sohasini rivojlantirish masalasi davlat siyosating asosiy bo'g'inlardan biri ekanligini aytadi.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yilning 11-sentyabrdagi "O'zbekiston – 2030" strategiyasi to'g'risida"gi PF-158 son Farmoni qabul qilindi hamda kelgusida ta'lim sohasida qilinishi kerak bo'lgan ishlar belgilab olindi. Unga muvofiq kelgusi yillarda ta'lim sohasida 100 foiz maktabgacha ta'lim tashkilotlarini toza ichimlik suv va zamonaviy sanitariya-gigiena infratuzilmasi bilan ta'minlanadi. Olis va chekka hududlarda joylashgan 715 ta umumiy o'rta ta'lim muassasalari o'quvchilari uchun bepul avtobuslarni yo'lga qo'yiladi. 700 ga yaqin nomdagi yangi darsliklar, mashq daftarlari, pedagoglar uchun metodik qo'llanmalar va mobil ilovalar hamda yangi avlod darsliklari asosida planshetlar uchun 1 000 ta multimedia dasturlari yaratiladi. Ta'lim tashkilotlariga har yili 500 nafar "til egalari" bo'lgan xorijiy mutaxassislar va barcha umumiy o'rta ta'lim muassasalarida kasb-hunarlariga o'rgatish kurslari joriy etiladi. 1 000 nafar tarbiyachi va o'qituvchilarni xorijiy mamlakatlarga malaka oshirish va stajirovkaga yuboriladi hamda nodavlat umumiy o'rta ta'lim tashkilotlari sonini 1 000 taga, stajor-tadqiqotchilik, tayanch doktorantura, doktorantura hamda maqsadli doktorantura kvotalari sonini 5 200 taga, har bir million aholiga to'g'ri keladigan tadqiqotchilar sonini 2 ming nafarga, ilmiy, amaliy, innovasion va startap loyihalarni moliyalashtirish bo'yicha yillik tanlovlar sonini 20 taga yetkaziladi. Maktabgacha ta'lim tashkilotlari va umumiy o'rta ta'lim muassasalari pedagog xodimlarining, ilmiy tashkilot xodimlarining o'rtacha ish haqi va ichki va tashqi bozorlarda tijoratlashtirish natijasida yaratiladigan yangi innovasion ishlanmalar

soni 2 barobarga oshiriladi. Shuningdek 500 ming nafar maktabgacha ta'lim tashkilotlari va umumiy o'rta ta'lim muassasalari xodimlarining malakasini uzluksiz oshiriladi. Fundamental tadqiqot yo'nalishi bo'yicha 8 ta yetakchi xorijiy ilmiy maktablar bilan hamkorlik yo'lga qo'yiladi. 5 ta oliy ta'lim muassasasi milliy tadqiqot oliygohlariga aylantiriladi. Kutubxonalarni kamida 1 million ta zamonaviy adabiyotlar bilan to'ldirish va kutubxona fondini to'liq raqamlashtirish belgilangan.

Ta'lim sohasidagi islohotlar ham bugungi kunda o'zining dolzarbligi hamda amaliy ahamiyati bilan boshqa sohalardagi islohotlardan aslo qolishmaydi. Chunki ushbu sohadagi islohotlarni yanada keng ko'lamda davom ettirish davr talabidir. Negaki, inson kapitali sifatini oshirmasdan turib, keyingi iqtisodiy o'sishni ta'minlash qiyin kechadi. Shu bois, zarur kuch va resurslarni ta'lim sifatini oshirishga, malakali kadrlar tayyorlashga yo'naltirish nafaqat bugun, balki ertaning ham ustuvor vazifasiga aylanmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. <http://www.myshared.ru/slide/1387780/>
2. Xolboyeva G. Mustaqillik yillarida ta'limi tizimidagi islohotlar, maktabgacha ta'lim tizimi faoliyati rivoji. [Vol. 2 No. 1 \(2024\): PSIXOLOGIYA VA SOTSIOLOGIYA ILMIY JURNALI](#).
3. Aminov Sh. Yangi o'zbekistonda ta'lim sohasidagi strategik maqsadlar. Uzbek Scholar Journal Volume-03, April, 2022.
4. <https://forish.jizzax.uz/yangiliklar/4007-ozbekiston-2030-strategiyasi-talim-sohasidagi-yangi-islohotlar-belgilandi.html>
5. <https://uzlidep.uz/uz/news-of-party/14888>